

ГАМАЛІЙ В. Ф.

доктор фізико-математичних наук

ЗАГРЕБА М. М.

асистент

Кіровоград

Втеперішній час дедалі більшої актуальності набуває питання аналізу динаміки фінансового стану підприємства. Будь-яке сучасне підприємство, функціонуючи в жорстких умовах ринкової економіки, може зіткнутися з проблемою різкого погіршення фінансової ситуації чи навіть банкрутства.

Проблемі оцінки фінансового стану та прогнозування кризи на підприємстві значну увагу в своїх працях приділили Е. В. Камишнікова, О. М. Роїк,

О. Г. Мельник, М. О. Кизим, О. Л. Лігоненко, А. Г. Грязнова, О. М. Тридід та багато інших науковців. У зарубіжних країнах ще з середини минулого сторіччя цією проблематикою займалися такі видатні фахівці, як Е. І. Альтман (США), Р. Лис, Таффлер, Тішоу (Великобританія), М. Конан, Гольдер (Франція) тощо.

Актуальною залишається питання оцінки динаміки фінансового стану та виявлення ознак його погіршення на початкових стадіях.

Метою статті є створення методики аналізу динаміки фінансового стану підприємства, а також розкриття механізму її застосування з метою формування висновків щодо можливості зародження та розгортання негативних тенденцій в різних підсистемах фінансової системи підприємства.

УДК 330.43

МЕТОДИКА ОЦІНКИ ТА АНАЛІЗУ ДИНАМІКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ

Для діагностики зародження кризових явищ на підприємстві, для аналізу ефективності його діяльності, для характеристики динаміки фінансового стану а також для порівняльного аналізу функціонування ряду підприємств виникає необхідність побудови моделі аналізу динаміки фінансового стану підприємства.

Для аналізу динаміки різних аспектів фінансового стану підприємства необхідно побудувати матриці динаміки співвідношень між показниками ліквідності ($i = 1$), стану і структури капіталу ($i = 2$), оборотності ($i = 3$) та рентабельності ($i = 4$), що базуються на числових значеннях фінансових результатів діяльності підприємства за звітний і попередній періоди. Елементи матриці, розташовані симетрично відносно головної діагоналі, мають обернені значення, тому розглядаються лише нижні частини матриць, що можуть бути подані у наступному вигляді:

$$L_{i, z} = \begin{pmatrix} 1 & & & & & \\ x_{i1,z} & x_{i1,baz} & & & & \\ x_{i2,z} & x_{i2,baz} & & & & \\ x_{i1,z} & x_{i1,baz} & x_{i2,z} & x_{i2,baz} & & \\ x_{i3,z} & x_{i3,baz} & x_{i3,z} & x_{i3,baz} & & \\ x_{i1,z} & x_{i1,baz} & x_{i2,z} & x_{i2,baz} & x_{i3,z} & x_{i3,baz} & \\ x_{i4,z} & x_{i4,baz} & x_{i4,z} & x_{i4,baz} & x_{i4,z} & x_{i4,baz} & & 1 \end{pmatrix}$$

де i – індекс відповідного інтегрального показника ($i = 1..4$);

x_{ij} – значення j -го показника i -ї групи;

«зв» та «баз» – відповідно звітний та базисний роки.

Питанню вибору найбільш репрезентативних показників чотирьох аспектів фінансового стану підприємства присвячена авторська стаття [1].

Наведемо алгоритм розрахунку кількісних показників оцінки та аналізу динаміки фінансового стану підприємств.

Крок 1. Будується матриця показників ліквідності. Вона має наступний вигляд:

$$L_{z,z} = \begin{pmatrix} 1 & & & & & \\ \frac{\Gamma_{z,z}}{H_{z,z}} : \frac{\Gamma_{b,z}}{H_{b,z}} & & & & & \\ \frac{H_{z,z}}{O_{z,z}} : \frac{H_{b,z}}{O_{b,z}} & & & & & \\ \frac{\Gamma_{z,z}}{O_{z,z}} : \frac{\Gamma_{b,z}}{O_{b,z}} & \frac{H_{z,z}}{O_{z,z}} : \frac{H_{b,z}}{O_{b,z}} & & & & \\ \frac{\Gamma_{z,z}}{Z_{z,z}} : \frac{\Gamma_{b,z}}{Z_{b,z}} & \frac{H_{z,z}}{Z_{z,z}} : \frac{H_{b,z}}{Z_{b,z}} & \frac{O_{z,z}}{Z_{z,z}} : \frac{O_{b,z}}{Z_{b,z}} & & & \\ & & & & & & & & 1 \end{pmatrix}$$

Елементи даної матриці розраховуються з використанням наступних даних:

Γ – грошові кошти, їх еквіваленти, інші високоліквідні активи;

H – оборотні активи за вирахуванням товарно-матеріальних запасів;

O – загальний обсяг оборотних активів;

Z – поточні зобов'язання.

Серед елементів даної матриці можна виділити такі коефіцієнти:

$\frac{O}{Z}$ – загальний коефіцієнт покриття (коефіцієнт поточної ліквідності);

$\frac{H}{Z}$ – проміжний коефіцієнт покриття (коефіцієнт швидкої ліквідності);

$\frac{\Gamma}{Z}$ – коефіцієнт негайної (абсолютної) ліквідності.

Крок 2. Аналізуються значення елементів матриці показників ліквідності. Негативний сенс має значення менше одиниці таких показників:

– зменшення частки високоліквідних активів:

$$\frac{\Gamma_{z,z}}{H_{z,z}} : \frac{\Gamma_{b,z}}{H_{b,z}} < 1, \frac{\Gamma_{z,z}}{O_{z,z}} : \frac{\Gamma_{b,z}}{O_{b,z}} < 1,$$

– зниження значення коефіцієнта абсолютної ліквідності, тобто поточні зобов'язання менше забезпечені високоліквідними активами:

$$\frac{\Gamma_{z,z}}{Z_{z,z}} : \frac{\Gamma_{b,z}}{Z_{b,z}} < 1;$$

– підвищення частки оборотних активів у вигляді товарно-матеріальних запасів, можливо внаслідок затоварювання складів:

$$\frac{H_{z,z}}{O_{z,z}} : \frac{H_{b,z}}{O_{b,z}} < 1;$$

– зниження значення коефіцієнта швидкої ліквідності, тобто здатності підприємства покрити зобов'язання за рахунок грошових коштів та дебіторської заборгованості;

$$\frac{H_{z,z}}{Z_{z,z}} : \frac{H_{b,z}}{Z_{b,z}} < 1;$$

– зниження значення коефіцієнта поточної ліквідності, тобто здатності підприємства розрахуватися зі своїми кредиторами за рахунок усіх оборотних активів.

$$\frac{O_{z,z}}{Z_{z,z}} : \frac{O_{b,z}}{Z_{b,z}} < 1.$$

Крок 3. Будується матриця показників стану та структури капіталу. Вона має наступний вигляд:

$$C_{z,z} = \begin{pmatrix} 1 & & & & & \\ \frac{B_{z,z}}{K_{z,z}} : \frac{B_{b,z}}{K_{b,z}} & & & & & \\ \frac{B_{z,z}}{O_{z,z}} : \frac{B_{b,z}}{O_{b,z}} & \frac{K_{z,z}}{O_{z,z}} : \frac{K_{b,z}}{O_{b,z}} & & & & \\ \frac{B_{z,z}}{A_{z,z}} : \frac{B_{b,z}}{A_{b,z}} & \frac{K_{z,z}}{A_{z,z}} : \frac{K_{b,z}}{A_{b,z}} & \frac{O_{z,z}}{A_{z,z}} : \frac{O_{b,z}}{A_{b,z}} & & & \\ & & & & & & & & 1 \end{pmatrix}$$

Елементи даної матриці розраховуються з використанням наступних даних:

B – власні оборотні кошти (власний капітал за вирахуванням вартості необоротних активів);

K – власний капітал;

O – оборотні активи;

A – загальний обсяг активів.

Серед елементів даної матриці можна виділити такі коефіцієнти:

$\frac{B}{O}$ – коефіцієнт забезпеченості власними коштами;

$\frac{K}{A}$ – коефіцієнт фінансової автономії (стабільності).

Крок 4. Аналізуються значення елементів матриці показників стану та структури капіталу. Негативні ознаки характеризують значення менше одиниці таких показників:

– зниження значення коефіцієнта рентабельності активів, тобто обсягу чистого прибутку на одиницю в розрахунку на одиницю майна підприємства:

$$\frac{П_{зв}}{А_{зв}} : \frac{П_{баз}}{А_{баз}} < 1;$$

– зниження значення коефіцієнта звичайної рентабельності власного капіталу до оподаткування, тобто рівня звичайного результату діяльності до оподаткування на одиницю власного капіталу:

$$\frac{Ф_{зв}}{К_{зв}} : \frac{Ф_{баз}}{К_{баз}} < 1;$$

– зниження рівня економічної прибутковості підприємства:

$$\frac{Ф_{зв}}{А_{зв}} : \frac{Ф_{баз}}{А_{баз}} < 1.$$

Крок 9. Інтерпретація результатів.

Якщо значення більшості елементів принаймні однієї з матриць оцінки динаміки співвідношень між показниками різних аспектів фінансового стану менше одиниці, це свідчить про погіршення фінансової ситуації на підприємстві. Якщо більшість елементів всіх чотирьох матриць набувають значення менше одиниці, це означає незадовільну динаміку фінансового стану, що

може бути наслідком неефективного управління діяльністю підприємства протягом звітного періоду.

Дана методика підходить і для більш довгострокового аналізу динаміки фінансового стану. Для цього матриці співвідношень необхідно розрахувати за результатами декількох років. В разі, якщо більшість елементів однієї або декількох матриць постійно набувають значення менше одиниці, це свідчить про зародження фінансової кризи і необхідність вжиття негайних антикризових заходів.

Отже, матриці динаміки співвідношень між показниками ліквідності, стану і структури капіталу, оборотності та рентабельності базуються на числових значеннях фінансових результатів діяльності підприємства за звітний і попередній періоди і використовуються для виявлення критичних співвідношень, слабких місць в системі фінансових показників та виявлення найперших ознак зародження фінансової кризи на підприємстві. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Загребя М. М. Підхід до формування системи показників діагностики кризового фінансового стану підприємства / Загребя М. М. // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2010. – №18.– Частина II. – С. 97 – 104.